

svensk scenkonst

Kulturen, husen och urholkningen

Läget i landet enligt 192 chefer för scener och museer

Kulturen, husen och urholkningen

Läget i landet enligt 192 chefer för scener och museer

Inledning

Svensk Scenkonsts och Sveriges museers medlemmar står för en försvarlig del av den kultur som erbjuds besökare och publik runtom i landet. Här står gemensamma upplevelser i centrum, upplevelser som i rådande samhällsläge är en viktig och sammanhållande kraft vilket stärker demokratin. Det bekräftas inte minst av scenkonstens och museernas egen betygsättning (4 på en 6-gradig skala) kring deras möjlighet att agera som samhällsaktör och bidra till det offentliga samtalet.

Den här rapporten sammanfattar enkätsvar från scenkonst- och museiaktörernas chefer om det ekonomiska läget, med extra fokus på kostnader för lokaler. Hur stor andel av resurserna måste läggas på lokaler? Och är situationen hållbar?

Museerna och scenkonsten har liknande strukturer på nationell, regional och lokal nivå. Båda branscherna har under en längre tid sett hur urholkade anslag försämrar möjligheterna att uppfylla de kulturpolitiska målen. Inflation och ökande elpriser har fördjupat urholkningen. Flera av medlemsinstitutionerna har på senare tid fått uppmärksamhet för problem med sina lokaler och hur dessa problem påverkar verksamheten.

I denna rapport bekräftas den pågående urholkningen av ekonomin för våra medlemmar. Inför kommande år finns en större oro kring hur oförändrade anslag i kombination med hög inflation och kostnadsökningar ska slå ännu hårdare mot verksamheten. Vi ser dessutom hur lågkonjunkturen påverkar publikens och besökarnas möjlighet att ta del av kultur. Våra medlemmar noterar också att färre stöd finns att söka eftersom samhällsekonomin i stort är pressad. Det tuffa läget gör också att kulturen även bortprioriteras i kommuner och regioner där politiker ser positivt på kulturens betydelse. Det finns också en oro i enkätsvaren om en ökad politisk polarisering med en brist på respekt för den fria kulturens värde.

Denna ekonomiska utveckling kan på sikt få ytterst allvarliga konsekvenser, med kraftlösa kulturinstitutioner som följd. En långsiktig finansiering och ändamålsenliga lokaler måste säkras för att vi inte ska tappa den infrastruktur av kulturverksamheter vi har i hela landet.

Mikael Brännvall, *vd, Svensk Scenkonst* och
Gunnar Ardelius, *generalsekreterare, Sveriges Museer*

Läget i landet i korthet

Regionalt genomslag

Det regionala genomslaget för scener och museer är starkt. De svarande finns över hela landet, snittet för varje region är att 18 av de svarande bedriver någon form av verksamhet där.

Det ekonomiska läget. Det ekonomiska läget är under medel.

På en skala från 1–6 ger de svarande ekonomiläget en 3,0.

6 av 10 bedömer att det ekonomiska läget 2023 var sämre än året innan.

Drygt hälften anser att huvudmannen/ägaren har en god förståelse för den ekonomiska situationen. Var tionde anser att förståelsen är dålig.

Dialogen med politiken

Knappt 4 av 10 anser att dialogen med politiken är god.

Drygt 1 av 10 anser att dialogen är dålig.

Armlängds avstånd

Nära hälften anser att politiken har förståelse för principen om armlängds avstånd, det vill säga att politikerna ska skapa förutsättningar för skapande, men inte styra innehållet. En knapp tiondel anser att politiken har en dålig förståelse för denna princip.

Hyreskostnader

Andelen av verksamheternas totala kostnader som går till hyra ökar mellan 2023 och 2024.

Dialogen med hyresvärderna

Statliga hyresgäster sätter lägre betyg på dialogen med hyresvärderna än övriga svarande. På skalan 0–6 är bedömningen 3,4.

Läget för museer som äger sina byggnader

21 museichefer vittnar om en ökande "förvaltningsskuld" till de ofta byggnadsminnes-skyddade fastigheterna.

Scenkonst och museiverksamhet i hela landet

Flera av de svarande verkar i flera län. Här ser vi hur många verksamheter scen- och museiaktörerna bedriver i varje region.

- Blekinge** – 12 st
- Dalarna** – 18 st
- Gotland** – 8 st
- Gävleborg** – 16 st
- Halland** – 13 st
- Jämtland/Härjedalen** – 14 st
- Jönköpings län** – 15 st
- Kalmar län** – 17 st
- Kronoberg** – 15 st
- Norrbottnen** – 12 st
- Skåne** – 36 st
- Stockholm** – 51 st
- Sörmland** – 17 st
- Uppsala** – 20 st
- Värmland** – 17 st
- Västerbotten** – 16 st
- Västernorrland** – 16 st
- Västra Götaland** – 35 st
- Örebro län** – 13 st
- Östergötland** – 16 st

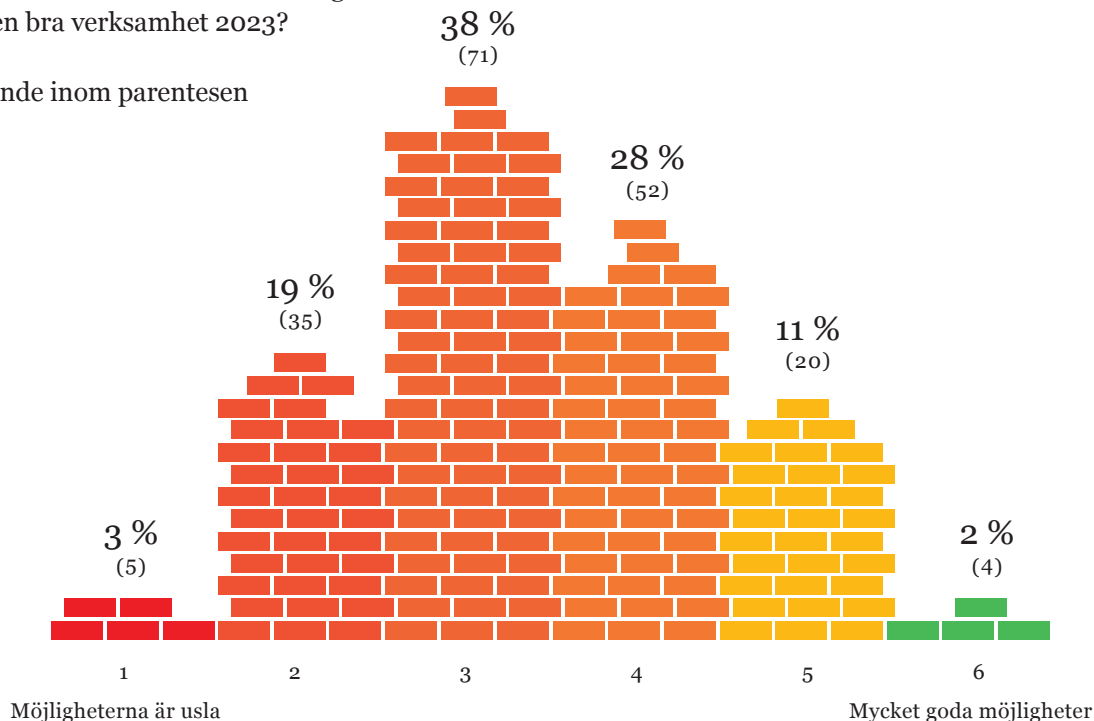
Ett museum ligger utanför Sverige (i Italien)

Det ekonomiska läget

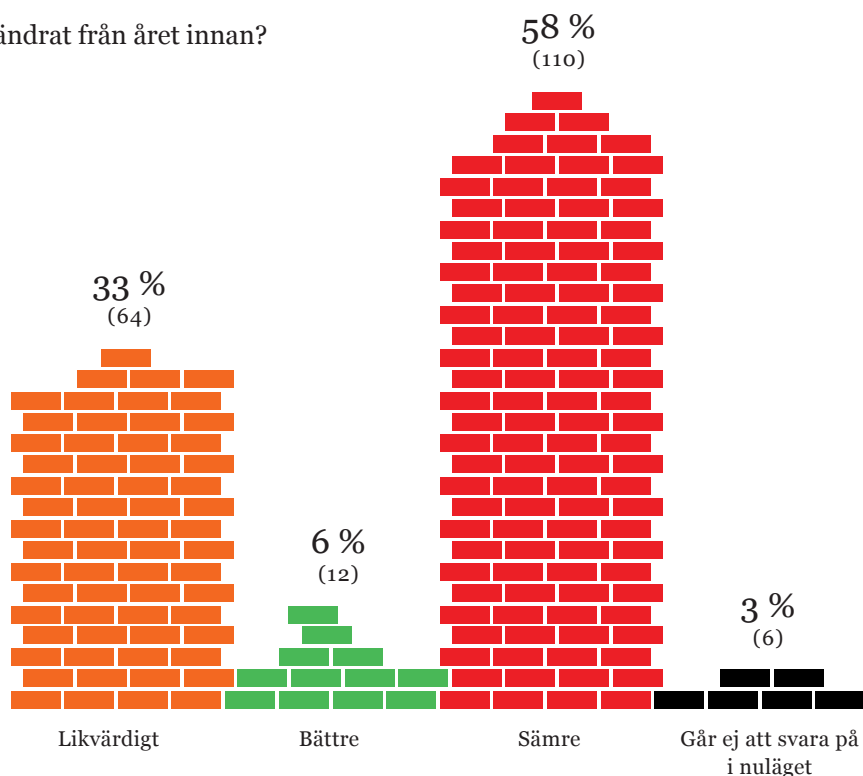
På en skala från 1–6.

Hur skulle du beskriva det ekonomiska läget för att driva en bra verksamhet 2023?

Antalet svarande inom parentes

Är det ekonomiska läget förändrat från året innan?

Sammanfattning av kommentarer i enkätsvaren

Ekonomi är sämre än 2022 och då var läget fortfarande skakigt efter pandemiären. Här vittnar några svarande om att pandemistöden och återstartsstöden räddade situationen. Många kommentarer handlar om att de inte får någon kompensation för (drastiskt) ökade kostnader, vilket i realiteten innebär ytterligare urholkning av ekonomin. Flera aviserar neddragningar men förutser värre tider 2024 och 2025. Kommentarererna handlar också om ökade krav från samhället och att man märker av att publik och besökare har en tuffare privatekonomi.

Alla kommentarer

”Mindre anslag att söka från kommun och region”

”Summan av ökade löner, hyror och elförbrukning saknas i uppräknings. Även för allt material som används för att bygga produktioner.”

”2022 var ett pandemiår. Då vi tvingades hålla verksamheten stängd sparade vi mer produktionskostnader än vi tappade i biljettintäkter vilket gjorde att vi slutade på ett plusresultat. Covidstöden från staten gjorde också att vi hade stabil ekonomi.”

”Under 2022 fanns medel kopplade till pandemin, och återstart som underlättade för oss.”

”Inflation, kostnadsökningar och löneökningar som inte motsvaras av anslagen medför en faktisk urholkning.”

”År 2022–2023 var svåra år. År 2024 har teatern fått ett litet ökat stöd. Med några neddragningar inför år 2024 samt det ökade stödet når vi en nollbudget.”

”Neddragningar i kommunerna och Kulturrådet.”

”Den stora skillnaden/försämringen kommer 2024.”

”Svårare att sälja, oro kring stöd och bidrag.”

”Galopperande kostnader för förvaltning och underhåll av stiftelsens fastighetsbestånd (över 400 byggnader)”

”Stor besparing 2022, ökade intäktskrav 2020–2021.”

”2022 passerade kostnaderna intäkterna på grund av låg uppskrivning under flera år. Inflationen 2023 gör att vi från och med 2023 kommer att göra ett negativt resultat på flera miljoner årligen om verksamheten ska bedrivas på samma sätt som tidigare.”

”Vi som aktörer i det fria dansfältet har haft stora nedskärningar främst hos myndigheten Kulturrådet, detta drabbar dock även de arrangörsled som vi säljer föreställningar till, vilket ger försämrade chanser till försäljning framöver.”

”Fick ingen uppskrivning av budgeten inför 2023, den var densamma.””Ingen uppräknings av det statliga bidraget.”

”Kraftigt förhöjda prisökningar på alla varor och tjänster kopplade till alla delar av verksamheten”.

”Till skillnad från de statliga museerna får inte stiftelsemuseerna dra av för den ingående momsen, vilket medför 25 procent högre omkostnader jämfört med de statliga museerna.”

”Samhällets ökade krav på investeringar i beredskap och säkerhet.”

”Fler besökare ger mer intäkter. Extra medel beviljat från flera fristående bidragsgivare, syftar ej på verksamhetsbidrag.”

”Vi får ingen kostnadsuppräknning av regionen för löner och inflation.”

”Drastiskt ökade fastighetskostnader, högre kostnadsläge generellt samt låg bidragsökning.”

”Oförändrat anslag och högre kostnader samt inflation.”

”Anslagen motsvarar inte LPI/KPI/märket, förra året var det ett extra stort glapp.”

”På grund av börsens osäkerhet har det blivit mindre pengar i budgeten.”

”Vi har med nöd och näppe fått våra beslutade anslag detta år med hot om att de kommer att dras in nästa år.”

”Vi ligger på hög egenfinansiering och upprätthåller ca 40 procent av vår omsättning med andra bidrag än anslag. Stora delar av dessa externa medel finansierar våra basuppdrag på museet.

”Inflation och lönerörelse ökar kostnaderna kraftigt.”

”Vårt besöksantal har ökat och vi har fått extern finansiering genom insamling.”

”Lönerna, energikostnaderna och annat kostar, grundbemanningen minskar dramatiskt.”

”Fortsatta besparingar, påföljande år ännu sämre förutsättningar.”

”Stora löne- och kostnadsökningar, sviktande köpkraft hos besökare och anslagsökningar som långt ifrån täcker kostnadsökningarna innebär neddragen verksamhet.”

”Lågkonjunkturen påverkar museet.”

”På ett av museerna jag ansvarar för har det blivit stora höjningar på el, vilket påverkar budgeten. Det har även varit osäkert hur vi ska få kompensation för hyreshöjningar.”

”Publiken håller i plånboken mer.”

”Vi fick 1% höjning av bidragen för 2023 samtidigt som hyreshöjningen var 10 procent och lönerörelsen 4,1 procent samt stora kostnadsökningar på varor och tjänster.”

”Ingen prisuppräknning.”

”Inga uppräknade anslag. Högre löner, högre priser.”

”Det politiska läget kring kulturens varande känns hotat.”

”Inflationen har gröpt ur anslagen som istället minskat.”

”Vår verksamhet var inte igång år 2022 eftersom vi genomgått en restaurering av lokalen under 2021/2022.”

”Ökade kostnader för el och löner som uppräknningen på 2 procent inte täcker.”

”Ökade lönekostnader och hyreskostnader får vi täckning för, men inte för andra ökade kostnader för till exempel utställningarna, frakter etc, vilket innebär att läget är något sämre än förra året.”

”Vi väntar besked på våra verksamhetsbidragsansökningar för år 2024. KUR höjde med knappa 2 procent från 2023 (från 1248 tkr till 1270 tkr).”

”8% inställda arrangemang (av externa arrangörer).”

”Inför kommande år finns en större oro med oförändrade anslag i kombination med kostnadsuppräknning.”

”Uppskrivningen motsvarar inte inflationstakten.”

”Vi klarar budget om inga oförutsedda höjningar sker.”

”Vi har gjort omfattande ombyggnader/ tillgänglighetsanpassat.”

”Neddragningar kommer inför 2025”

”Ingen uppräknning/minskning och högre kostnader = utarmning.”

”Hyresindex påverkar och bidragen höjs inte alls.”

”Ingen större förändring sett till oktober månads resultat. Vi avvaktar ”året”. Men vi påverkas av kommunernas besparingar – skolklassernas elevantal ökar ännu mer, möjligheten till medel för extern pedagogik mkt beskuret om ens möjligt. Inflationens inverkar också på enskilda. Resor kostar, likaså entré och fika.”

”Det fanns stöd att söka under covidperioden som inte finns längre.”

”Kommuner, skolor och andra arrangörer har mindre medel att köpa in scenkonst för, så våra intäkter minskar drastiskt.”

”1,2 procent i uppräknning från Region Skåne med kostnadsökning på ca 4,5 procent och hyreshöjning 6,5 procent innebär en nedskärning.”

”Olika problem. 2022 var vi fortfarande i postpandemi, 2023 seg återstart.”

”Verksamheten har fått en effektivisering och mycket högre personalkostnader på grund av ökade personalomkostnader.

”Utebliven uppräknning och inflation som påverkat.”

”Hyreshöjning om ca 12 miljoner kr (från 34 till 46 miljoner) samt stora avskrivningskostnader utöver detta.”

”Kommunerna har sämre ekonomi. Det är svårare att sälja turnerande skolföreställningar.”

”Sökta bidrag blev inte beviljade.”

”Inflation och ej höjda bidrag.”

”Ingen uppräknning vilket i praktiken innebär urholkning.”

”Hyreshöjningen är kraftig, på grund av indexreglerad hyra. Ingen höjning av verksamhetsstöd.”

”Innan pandemin var det betydligt bättre.”

”Sannolikt o i uppräknning av anslag från både region och staten.”

Dialogen med huvudmän och politik

Hur skulle du beskriva förståelsen hos din huvudman/ägare för den ekonomiska situationen? Antalet svarande inom parentes.

God 47 procent (89)

Varken bra eller dålig 32 procent (61)

Dålig 9 procent (17)

Ej aktuell fråga 12 procent (22)

Sammanfattning av kommentarer i enkätsvaren

De svarande uppger att förståelsen hos huvudmännen/ägarna är generellt sett god men kommentarerna genomsyras av att ägaren/huvudmannen står maktlös i ett pressat ekonomiskt läge. Några av de svarande kommenterar att de står ensamma i sin kamp för resurser till verksamheten.

Alla kommentarer

”Förståelsen är god. Men den politiska viljan att prioritera uppräkningsför kostnadsökningar är låg.”

”Bolaget och huvudägaren har en god dialog, men läget är ju detsamma i hela landet.”

”Jag uppfattar att de har god förståelse, men ett svårt problem att lösa. Alla teatrar har budgetar som inte går ihop till följd av kostnadsökningarna. Inte heller vårdens budget går ihop. Så problemet är gigantiskt.”

”Vår ägare är förstående och uttrycker att de önskar att de hade kunnat skjuta till mer pengar men det politiska läget gör det ogynnsamt att investera ytterligare i Konserthuset.”

”Förståelsen är god men vår huvudman, regionen, prognostiserar ett underskott på närmare 1 miljard 2023. Förhandsbeskedet är att uppskrivningen av bidraget för 2024 inte kommer att motsvara det höjda kostnadsläget.”

”Man vet att det är svårt men det ekonomiska läget i regionen gör att det inte går att skjuta till de medel som verkligen krävs för att kompensera för den stora urholkningen.”

”Bra dialog och förståelsen är stor men situationen svår inom alla delar av ägarens områden.”

”Vi har i många år påtalat brister i lokalerna samtidigt som vi betalar lokaltjänstkostnader som inte motsvarar den standard som samlingarna kräver. Därtill kommer att vi sedan länge önskat en verksamhetsanalys för att få en diskussion om rätt resursnivå.”

”Stiftelsen Nordiska museet har en tät och konstruktiv dialog med departementet vilket medför att stiftelsens huvudman är väl insatt i stiftelsens ekonomiska situation och utmaningar. Ett stort problem är dock att regeringen inte ser centralmuseerna som en samlad kraft utan istället prioriterar de statliga centralmuseerna före stiftelsemuseerna. För samhället medför detta en snedbalans då delar av vår gemensamma kulturhistoria/kulturarv resursmässigt nedprioriteras.”

”Isolerade kriser (t ex fastighetskostnader) förstås väl, men inte den övergripande situationen och den långvariga urgröpningen. Samtidigt kämpar huvudmannen själv med usel ekonomi, vilket minskar åtgärdsbenägenheten trots att nämnda förståelse finns.”

”Vår huvudman är också ägare, men förståelsen hos anslagsgivaren, det vill säga staten, är inte lika god.”

”Museet drivs av en stiftelse som är insatt i den ekonomiska situationen.”

”Vet ej hur kommun och region samt stat resonerar.”

”Tjänstemän vet. Det finns inte mer att ”hyvla av”. Min önskan skulle dock vara att det än mer förankras med politiken, så de förstår att konsekvensen blir att ”något måste bort” om vi behöver fortsätta spara. Det vill säga: vi kan inte fortsätta med samma verksamhet för mindre pengar.”

”Jag upplever att de förstår problemet med icke höjda anslag. Däremot har de svårt att göra något åt detta.”

”Museer ses inte som samhällsviktiga och debatten om armlängds avstånd har resulterat i en polariserad politik.”

”I regionen finns förståelse men kommunen är avvisande.”

”Vår ägare är en stiftelse, de har stor förståelse. Även tjänstemännen i staden, regionen och staten har god förståelse.”

”Huvudmannen förstår inte riktigt vad vi behöver i verksamheten eller i vilken omfattning.”

”Den politiska ledningen har värnat om museet och kulturen i allmänhet trots att stora nedskärningar behövt göras i kommunen som helhet. Så man har stor förståelse för oss, men det ekonomiska läget är tufft i kommunen.”

”Är svårt att leverera det vi ska – publikt utbud och ta hand om samlingar. Nya uppdrag kommer som till exempel beredskapsfrågor som tar tid och resurser.”

”TEATERi är en fri, professionell teater. Vi är alltså vår egna huvudman.....förvisso beroende av välvilliga bidrag från stat, region och kommun.”

”Kommunen äger fastigheten.”

”Regionen dras med underskott vilket drabbar alla verksamheter och ger inte utrymme för en nödvändig utbyggnad av magasinerna, utan istället inriktningen att vi i alla verksamheter ska bidra till att minska underskottet.”

”Det saknas förståelse för att även teaterns kostnader ökar i samma takt som kommunens kostnader.”

”Vi är en ideell förening som har kommunalt stöd.”

”Kommunen är den svagaste länken. En av stiftelsebildarna ger ett stiftelseanslag på 200 000 kr, och vid eventuellt ”plus” kallas vi till samtal med risk för indraget anslag. Inget verksamhetsanslag från kommunen.”

”En fri grupp äger sig själv och är sin egen huvudman.”

”Som fri teater är vi ju vår egen huvudman, dock med stöd av Statens kulturråd och så vidare.”

”Stiftelsens styrelse väldigt bra men medel fattas i regionen och hos staten.”

”Förståelsen är god, men inga ekonomiska förstärkningar kommer att ges.”

”Konsekvenstänkande är inte så starkt utvecklat, vilka besparingar som behöver göras i verksamheten.”

”Denna regeringen och tidigare regeringar har inte tagit tag i problematiken med statliga kulturfastigheter.”

”Förståelse för läget och att lägga huvudet på sned och säga att man förstår hjälper inte när det finns ekonomiska problem. Man hänvisar till att man fått minskade anslag men vi upplever att man inte slåss för detta utan man viker sig och accepterar. Någon måste våga slå näven i bordet och säga ifrån, men inom kulturen finns det få som vågar det.”

”De verkar ha god förståelse men ingenting händer. Brist på pengar?”

”Ändå: Sannolikt o i uppräknig av anslag från både region och staten”

”Huvudmannen är en ideell förening som inte har några pengar. Från finansierernas, framförallt regionens, sida är den dålig.”

”God förståelse, men förståelse ger inga pengar...”

”Vi är en ideell förening.”

”Våra handläggare förstår, men politiken prioriterar inte.”

Hur skulle du beskriva dialogen med politiken?

Antalet svarande inom parentes.

God 34 procent (64)

Varken bra eller dålig 30 procent (56)

Dålig 13 procent (14)

Ej aktuell fråga 7 procent (29)

Sammanfattning av kommentarer i enkätsvaren

Läget är väldigt olika bland de som valt att kommentera frågan. Vi ser allt från dem som inte ska ha dialog, till de som vill ha mer dialog eller som har bra dialog med politiken. Men dialogen ger inte alltid resultat i form av resurser då den sker med kulturpolitiker utan finansiella mandat.

Alla kommentarer

”För oss fria grupper skulle jag säga att den är obefintlig dessvärre.”

”Både riktigt bra och dålig. Största problemet är långsamheten till lösningar.”

”Ensidig dialogsträvan från museet.”

”Ointresserade politiker.”

”De besitter inte kunskap inom de områden de ansvarar för.”

”Vi har god dialog med företrädare för vissa politiker och beslutsfattare, men det finns också politiska företrädare som vill lägga ner teatern.”

”Dialogen är bra med de delar av politiken som fokuserar på kulturen, däremot har man liten/ingen dialog med de som fattar de ekonomiska besluten.”

”Har försvarats genom till exempel kommunens upplevda kris och deras ökade besparingskrav.”

”Villa San Michele är ett svenskt museum i Italien som under den aktuella tiden inte har påverkats av svensk kulturpolitik.”

”Vi är ett universitetsmuseum och har inte direkt dialog med politiker.”

”Den är väldigt ”gles”, det vill säga det sker nästan aldrig något möte med dem.”

”Jag har mycket begränsad dialog med politiken. Avdelningschefen är medveten om problematiken, men har i dagsläget inte rådighet då frågan ligger på direktörsnivå.”

”Svårt att svara på så här. Bra på ett sätt, då jag upplever att nämndordförande är väl insatt, men hur väl insatt hela nämnden är, är mer osäkert.”

”Vi har en relativt tät dialog med politiker på de olika nivåerna. Även om de förstår det pressade läget är det svårt att ha en helt transparent dialog, då uppfattas vi som utövare som gnälliga. Vi försöker i stället visa dem goda exempel från vår verksamhet.”

”Har inte mycket direktkontakt med politiken. Har bra dialog med beslutsfattare på tjänstemannanivå.”

”Bättre efter valet 2022. Vi fick en annan politisk styrning som har gagnat oss.”

”God dialog med region men svårt att få till dialog med kommunen.”

”Fördel att ha ögonkontakt med politikerna.”

”Majoriteten arbetar för sin politik/visions genomförande.”

”Svagt intresse visas för vår verksamhet.”

”Region Skåne bjuder regelbundet in till samverkan och deltagande i aktuella och framtida frågor. Men även de har besparingskrav vilket aviserats som förändring av detta arbetssätt.”

”Engagerade, lyhörda. Men i nuläget måste de prioritera sjukvård och skola.”

”Den behöver utvecklas, större engagemang från politiken behövs.”

”Dialogen är ok men det behöver komma till handling.”

”Litet intresse från politik.”

”Dvs den regionala politiken – inte regering.”

”Vi har bra dialog med politiken, men politiken hänvisar till att man inte kan göra något.”

”Vi har inte tid/möjlighet att bygga relationer i så hög grad. Ej politiskt styrd verksamhet.”

”Har ingen dialog med politiker i nuläget.”

Hur anser du att förståelsen är från politiken för principen om armlängds avstånd vad gäller din verksamhet?

Antalet svarande inom parentes.

God 48 procent (90)

Varken bra eller dålig 24 procent (45)

Dålig 7 procent (13)

Ej aktuell fråga 6 procent (12)

Sammanfattning av kommentarer i enkätsvaren

Överlag är förståelsen bland politikerna god, med några undantag. Kommentarererna ger en blandad bild och det kan noteras att ointresse från politiken också kan vara ett problem. Några av de svarande uppger i sina kommentarer hur politiken ignorerar verksamheternas behov med hänvisning till armlängds avstånd.

Alla kommentarer

”Ägaren har förståelse men styrelsen har svårare att acceptera.”

”Merparten förstår och respekterar principen, men inte alla.”

”Även här beror det på vilka politiska företrädare man menar.”

”Jag har ej haft tillräcklig kontakt för att bedöma det.”

”Väldigt varierande, beroende på partitillhörighet, person och situation.”

”Ointresset betyder också att de inte lägger sig i.”

”Det varierar på en individnivå bland politikerna”.

”Som arrangörsförening kommer vi sällan i direktkontakt med politiker. Vi har huvudsakligen kontakt med tjänstemän i kommunen.”

”Polarisering i debatten gör att det används mot verksamheten. Politiken flyr genom att hävda att armlängds avstånd gör att de inte kan vara med i forum där verksamhetens behov diskuteras.”

”Tonen är god mellan verksamheten och politiken och vi har egen frihet. Men visst ser vi, mellan raderna, att de gärna är med och tycker till. Men där sätter vi ner foten.”

”Har behövt kalla till möte med kommunala politiker som ej förstår detta.”

”Inom de egna politikfälten (kultur), men sämre i samverkan med andra politikfält (tex skola).”

”Skulle snarare säga att förståelsen för armlängds avstånd hos tjänstepersoner inte alltid finns.”

”Vi har en politiker i styrelsen enligt stadgarna. I övrigt inga kontakter med politiker.”

”Politiken’ är ju inte en utan flera röster i samma nämnd. Det finns förståelse hos vissa och inte hos andra.”

”Politiken håller armlängds avstånd, men tjänstemanna-inblandningen från kulturförvaltningen är på detaljnivå i framförallt repertoarfrågor.”

”Våra politiker har inte alltid koll på gränsen mellan verksamhetsfrågor och politikernas ansvar, det händer att de vill peta i verksamhetsfrågor.”

”Den är hyfsad. Problemet ligger mer för funktionärer på förvaltningsnivå.”

”Har inte mycket kontakt med politiker, men har upplevt försök till styrning från tjänstepersoner/handläggare.”

”Verkar inte bry sig så mycket. Bara när de vill tala om hur fint och kulturellt det är i ”vår” kommun.”

”Oftast god men det finns vissa som har markerat mot regeln; ”vi gillar inte armlängds avstånd”

”Till exempel mänskliga rättigheter, barns rätt till kultur och Agenda 2030 anses vara politiserade områden (det vill säga färgat av vissa partier) och diskussioner förs om det. Det är en retorik som är populistisk och som inte inkluderar idén om att det finns lagar om vissa områden som vi alla omfattas av (så länge lagarna som är demokratiskt beslutade gäller såklart). Klimatet är hårdare och synpunkter mer svartvita.”

Hyreskostnader

I enkäten frågade vi verksamheterna om dialogen med hyresvärderna och om hur stor del av kostnaderna som går till hyra. 18 svarande har en statlig hyresvärd, 11 har en regional, 73 en kommunal och 53 svarande har en privat hyresvärd. Dialogen med hyresvärderna upplevs som bra. På en skala från 0–6 där 0 är ”Usel” och 6 ”Mycket god” blir snittbetyget för dialogen med hyresvärderna om verksamhetens behov så högt som 5.

Svaranden med kommunala och regionala hyresvärdar värderar dialogen till ett snittbetyg på 4,9. De svaranden som hyr av statliga värdar upplever sig ha en sämre dialog med sin hyresvärd än övriga hyresgäster. De ligger på ett snittbetyg som är 3,4 att jämföras med de som har privata hyresvärdar där snittbetyget ligger på 5,6.

Särskilda frågor till museer som själva äger byggnader

Flera museer äger byggnader. Deras chefer kommer till tals om den ekonomiska situationen i nästa avsnitt.

Hyrornas andel av totalkostnaden väntas öka

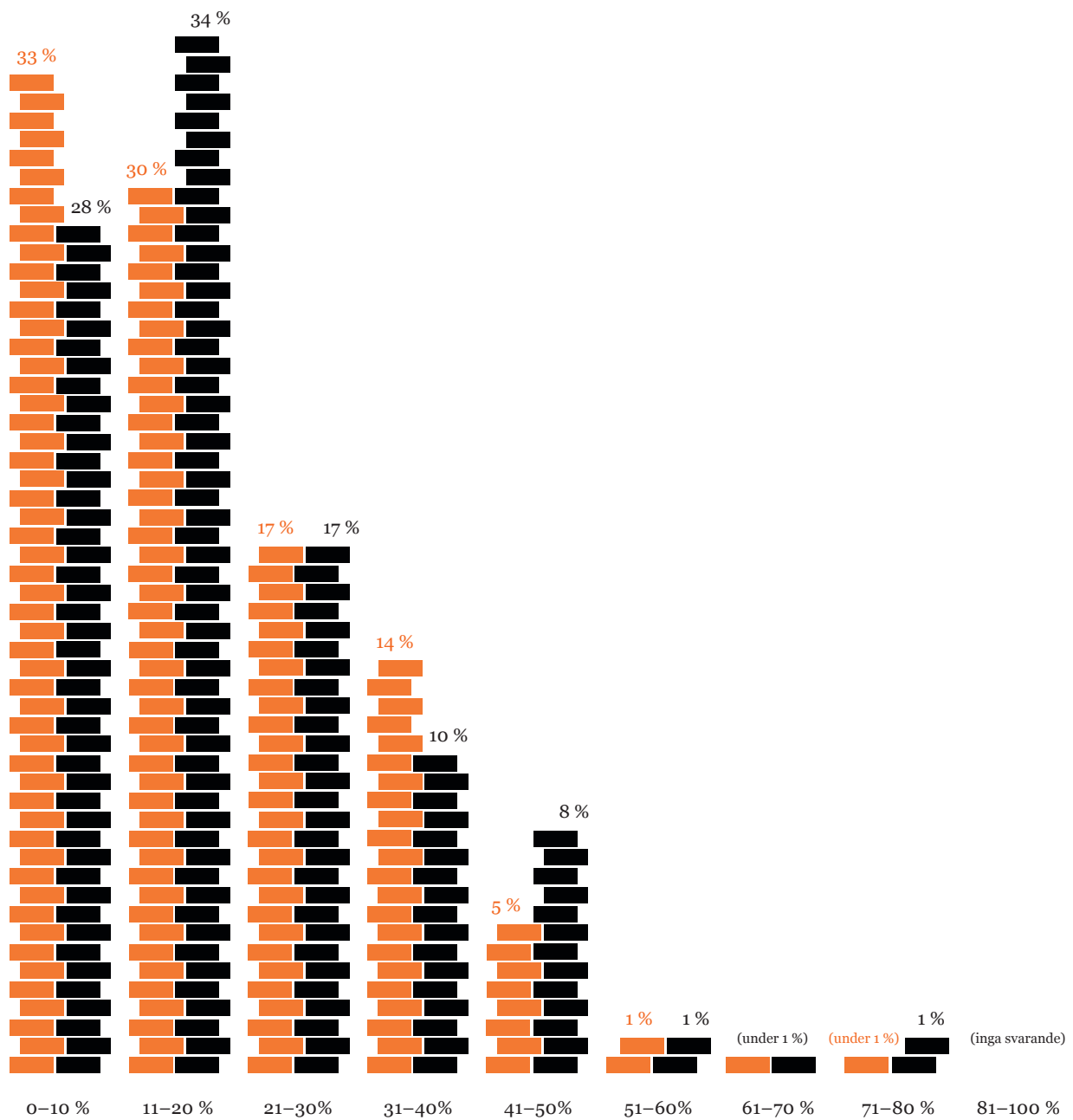
Tabellen på sidan 19 visar att hyrorna generellt sett upptar en något större andel av de totala kostnaderna 2024 jämfört med 2023. Tegelstenarna i tabellen är antalet svarande. Förra året hade 150 scener och museer i Sverige en hyresnivå som uppgick till maximalt 40 procent av deras totala kostnader. Antalet scener och museer inom samma intervall (0–40 %) väntas minska till 145 under 2024.

2023

Hur stor andel av era kostnader går till hyreskostnader under 2023?

2024

Hur stor andel av era kostnader 2024 beräknas gå till hyra?

Sammanfattning av kommentarer om 2024

Ett antal museer poängterar att de äger byggnaderna och ett antal scenaktörer uppger att de inte är knutna till särskilda byggnader. Vi kan också notera att en del aktörer får hyran helt subventionerad av kommunen. Läget kring kommande hyror är för några ganska oklart. Andra väntar sig hyreshöjningar under kommande år men känner en osäkerhet kring om anslagen kommer följa efter.

Sammanfattning av kommentarer om 2023

Många av kommentarerna för 2024 är giltiga även här, såsom att fler museer äger sina lokaler samt att några har subventionerade hyror. Men det kan noteras att flera verksamheter fick hyreshöjningar redan från 2022 till 2023.

Alla kommentarer om 2024

”I praktiken har vi ett rinvningskontrakt.”

”Vår lokal wbekostas genom ett kommunalt avtal.”

”Som aktör i det fria fältet står vi inte med några fasta lokaler.”

”Verksamheten betalar inte hyra för lokalen, den ägs av kommunen och går på en annan kommunal budget än museets.”

”Hyresförhandlingar gällande andra halvan av 2025 och framåt pågår. Vi förväntar oss tydligt högre hyror.”

”Hyreskostnaderna för de föremålmagasin vi hyr av Statens fastighetsverk och RAÄ ökar från 7 % 2023 till 9 % 2024.”

”Vi har ingen hyra utan äger och förvaltar själva museets fastighet.”

”Tekniska förvaltningen i kommunen äger huset. Kulturavdelningen bekostar verksamhet och lönekostnader.”

”Vi behöver och har möjlighet att hyra större ytor, men då kvadratmeterpriset är så dyrt kan vi inte det.”

”Hyreskostnaderna är subventionerade och någon förändring är inte aviserad.”

”Regionen äger våra fastigheter som vi är fastighetsförvaltare för, så våra fastighetskostnader är kopplade till drift och underhållskostnader.”

”Äger själva museiparken.”

”Vi har egna förvaltningskostnader – enkätsvaren rör bara fastigheter vi hyr.”

”Stiftelsen San Michele äger sina fastigheter. Någon hyra utgår alltså inte.”

”Hyreskostnaden ökar 2024, men tyngsta posten är fortsatt löner – skillnaden är att vi för uppräkningsram för lönerna men inte för hyresökningen.”

”Vi får subventionerad hyra.”

”Vet inte ännu eftersom vi inte fått beslut om anslagen för nästa år.”

”Vi äger byggnaderna.”

”Vi är ett kommunalt museum och kostnaderna för hyra ligger utanför vårt årliga anslag.”

”Budgetarbetet är inte klart ännu men troligtvis kommer det ligga relativt lika som 2023. Jag ansvarar för två museer, nu har jag bara titta på det ena vad det gäller hyran.”

”Vi hyr endast lokaler under vårt arrangemang.”

”Vi hyr genom Föreningarnas Hus, som i sig är delfinansierade av kommunen.”

”Stiftelsen äger vår fastighet.”

”Ytterst oklart i nuläget. De senaste åren har vi betalat ca 300 tkr/år för vår verksamhet på kommunägda Jönköpings teater. Tillkommer hyreskostnader för vårt lager å drygt 70 tkr (Nivika) samt ca 25 tkr i ytterligare replokalshyror. Härutöver har vi hyreskostnader för boendekostnader för medarbetare.”

”Inte hyra utan drift och underhåll, vi äger fastigheten.”

”Kommunen står för hyran.”

”Vi har ett förmånligt avtal med kommunen som äger fastigheten.”

”Har inte underlaget tillgängligt, det är inte klart än. Men vi räknar med en höjning om 8 %.”

”Vi äger våra museibyggnader.”

”Huvudman Stiftelsen äger fastigheten.”

”Utöver det verksamhetsstöd som kommunen tilldelar oss, så betalar kommunen hyran för lokalen. Vi har alltså inte själv kostnader för hyran.”

”Eftersom även andra kostnader ökar blir just hyreshöjningarna inte avgörande utan snarare den samlade bilden.”

”Svaret avser fastighetskostnader för i huvudsak ägda lokaler. Kostnaderna för de ägda lokalerna har ökat väsentligt mer än hyrorna som enbart ökat med index.”

”Vi äger merparten av våra lokaler, vilket gör att vi inte har så höga hyreskostnader. Istället har vi kostnader för underhåll med mera.”

”Museibyggnaden är tillfälligt stängd.”

”Vi äger våra egna lokaler, men har stora lån till banken som kostar förutom uppvärmning, el osv. Vi behöver bygga ut för att kunna utveckla verksamheten, men vi har inte råd eftersom vi redan har stora lån och det finns inga externa pengar att söka. Kan vi inte bygga ut kan vi inte utveckla och då kan vi inte öka antalet besökare som vi skulle vilja. Lokalerna är för små och inte anpassade för den ökade mängden besökare som vi fått och väntar oss framöver.”

”Hyran betalas av kommunen centralt.”

”Vi har inget konserthus eller fast scen.”

”Vi hyr scen (beroende på uppsättning) inför respektive arrangemang och inga hyreshöjningar är aviserade inför 2024. Vad gäller vårt kansli så sker en indexuppräknning enligt avtal.”

”I nuläget har vi ingen egen lokal, vi sa upp den och kommer inte att ha ekonomi att etablera en ny scen i Malmö.”

”Vi äger våra lokaler.”

”Hyran fortsätter att öka men verksamhetsstöden följer inte efter.”

”Världkommunen står för huvuddelen av våra lokalkostnader. Kommunens egna lokaler ställs till vårt förfogande inklusive el och värme. Externt magasin är privat lokal som hyrs av kommunen och museet är nyttjare utan kostnad. Bra upplägg som kan fungera som förebild för andra.”

”Hyran belastar inte vår budget.”

Alla kommentarer om 2023

”Ökningen var 10 % mellan 2022–2022.”

”Stiftelsen hyr föremålsmagasin av Statens fastighetsverk och RAÄ.”

”27 % (dvs en knapp tredjedel går till hyror).”

”Hyran ökade drastiskt från 2022 till 2023. 11 % uppräknning. Historiskt hade uppräknningen under många år legat runt 2 %.”

”Tekniska förvaltningen i kommunen äger huset. Kulturavdelningen bekostar verksamhet och lönekostnader.”

”Hyreskostnaderna är subventionerade.”

”Vi äger våra fastigheter så våra fastighetskostnader är kopplade till drift och underhållskostnader.”

”Vet inte. Väntar fortfarande på beslut om äskad anslagshöjning med anledning av den 11-procentiga hyreshöjningen 2023.”

”Museet får subventionerad hyra”

”Vi äger byggnaderna.”

”Vi är ett kommunalt museum och kostnaderna för hyra ligger utanför vårt årliga anslag.”

”Konsertlokaler har ökat sina hyror.”

”Kommunen betalar vår hyra.”

”Stiftelsen äger vår fastighet så ingen hyra men omfattande fastighetskostnader – värme, underhåll med mera.”

”Vi har underhållskostnader för våra fastigheter.”

”Vi har ingen hyra och inga lån... men driftskostnader under lupp. Bytt till halmeldad fjärrvärme, installerar solceller, samlar regnvatten.”

”Samma kommentar som ovan. Hyran ligger utöver verksamhetsstödet och betalas inte av oss.”

”Stiftelsen har ej kunnat betala hyran alls i år och har en skuld.”

”Vi hyr vårt föremålsmagasin men äger övriga byggnader.”

”Vi äger våra fastigheter, så noll. Men kostnaden för fastigheterna överstiger vida intäkterna.”

”Vi äger våra egna lokaler, men har stora lån till banken som kostar förutom uppvärmning, el och så vidare. Vi behöver bygga ut för att kunna utveckla verksamheten, men vi har inte råd eftersom vi redan har stora lån och det finns inga externa pengar att söka. Kan vi inte bygga ut kan vi inte utveckla och då kan vi inte öka antalet besökare som vi skulle vilja. Lokalerna är för små och inte anpassade för den ökade mängden besökare som vi fått och väntar oss framöver.”

”Lager, replokal, hyra av scen.”

”Vi äger våra lokaler.”

”Vi fick en höjning redan 23 för 23 och 24.”

”Hyran belastar inte vår budget.”

Läget för museer som äger sina byggnader

En femtedel vittnar om förvaltningsskuld

Museernas läge har undersökts med särskilda frågor eftersom flera av dem äger sina fastigheter (cirka en fjärdedel av de svarande). Det rör sig ofta om stiftelsemuseer, exempelvis många av länsmuseumerna.

Av 28 svarande museer angav 18 att de äger fastigheter och 10 att de delvis äger byggnaderna, till exempel genom att de äger museibygnaden men hyr magasin. Åtta av de svarande anger att anslagen täcker kostnaderna. De övriga söker andra medel för att klara förvaltningen av sina byggnader.

Tjugo svarande anser att deras museum/museer har en förvaltningsskuld för byggnaderna. Nitton har dessutom byggnader som är särskilt skyddade (exempelvis enligt byggnadsminneslagen). Som ett exempel på oroande läge kan vi lyfta att cheferna för elva av dessa museer anser att brandskyddet inte är tillräckligt i nuläget.

I kommentarerna som lämnats tecknas en bild av oro för framtiden och hårda prioriteringar. Det syns bland annat genom följande två citat:

”Anslagen/bidragen räcker visserligen som belopp betraktat till fastighetsunderhållet, men det blir då endast lite (inget?!) kvar till kärnverksamheten. Utgående från museiuppdraget och samhällets förväntningar och krav på museiverksamhet, och med nuvarande bidragsnivå, finns det inte tillräckligt med medel för att förvalta fastigheterna på ett professionellt eller ens kortsiktigt funktionellt sätt.”

”Den största utmaningen kopplat till stiftelsens förvaltningsuppdrag är avsaknaden av en hållbar basfinansiering. Det krympande bidraget från staten i kombination med de ökade kostnaderna för fastighetsunderhållet, magasinshyran (RAÄ/Statens fastighetsverk) och omvärldens växande krav på fastighetsförvaltningen, leder till stora utmaningar för stiftelsen. I sammanhanget är det värt att notera att kostnaden för stiftelsens fastighetsförvaltning 2023 prognostiseras till 23 procent av det sammantagna statsbidraget som stiftelsen erhåller från regeringen,

samtidigt som regeringen de kommande tre åren aviserar en nolluppräknning av det statliga bidraget. Prognosen för de kommande tre åren är att kostnaden för fastighetsförvaltningen kommer att öka från 23 procent till 27 procent i relation till bidraget.”

I kommentarerna tecknas också en bild av en situation som har förvärrats över tid. Så här kommenterar några museichefer sin syn på att museets byggnad/byggnader dras med en förvaltningsskuld.

”Vi har sedan många år kallat det en ”teknisk skuld”, eftersom den innefattar all infrastruktur som krävs för att bedriva ett museum (fastigheter, IT och övrig teknik, fordon, säkerhet etcetera). Man kan som museichef förbanna tidigare ledningars efterlämnade skuld. Men samtidigt är tidigare prioriteringar både begripliga och logiska utifrån hur museiuppdrag, förväntningar och krav från uppdragsgivare, finansierare och allmänheten är formulerade. Där talas enbart om

den museala verksamheten, och oftast mest om den publika (målgrupper, öppenhet, variation, tillgänglighet, relevans o s v), medan inget om fastighetsförvaltning, infrastruktur o s v. Trots att just museer och sådan verksamhet kräver stora och ofta komplexa fastigheter, med omfattande krav på publik tillgänglighet, säkerhet, teknik, uppvärmning och underhåll. Den tekniska skulden är ett elände och tiden har hunnit ikapp många museer som nu knälar och håller på att duka under, men det är också begripligt (om än sorgligt) att den uppstått.”

”Vi har en mycket stor förvaltningsskuld, men extremt stora investeringsbehov. Taken läcker, avloppen är utdömda, många byggnader värms med direktverkande el (superdyrt, men vi saknar medel till investeringar även om det betalar sig på några få år) etc.”

Den största aktören av de svarande, Stiftelsen Nordiska museet, äger fem besöksmål på skilda håll i landet; Nordiska museet på Djurgården, Julita gård, Tyresö slott, Svindersvik sommarnöje och Härkeberga kaplansgård. Sammantaget omfattar de värdefulla kulturhistoriska fastigheterna över 400 byggnader, 2300 hektar mark och 800 hektar vatten.

”Den största utmaningen och risken med stiftelsens förvaltningsuppdrag är avsaknaden av en basfinansiering. Det statliga bidraget från regeringen som stiftelsen erhåller är idag inte avsett för driften och underhållet av stiftelsens besöksanläggningar utanför huvudbyggnaden på Djurgården. Detta medför att stiftelsen tvingas använda stora delar av de publika intäkterna för att finansiera drift och underhåll av kulturmiljöer och byggnader på Julita gård, Tyresö slott, Svindersvik sommarnöje och Härkeberga kaplansgård. Detta i sin tur leder till minskade möjligheter att investera i den intäktsdrivande publika verksamheten men framför allt till att förvaltningsarbetet inte kan bedrivas i den omfattning som miljöerna kräver. Det senare för med sig ett eftersatt underhåll av byggnader och anläggningar. Något som spär på problemet med en sedan tidigare stor upparbetad förvaltningsskuld.”

Om rapporten

Rapporten *Kulturen, husen och urholkningen – läget i landet enligt 192 chefer från scener och museer* släpptes den 7 februari 2024. Den baseras på en enkätundersökning som genomfördes av Svensk scenkonst och Sveriges Museer i november/december 2023.

Frågorna skickades till 440 chefer varav 192 svarade. Det ger en svarsfrekvens på 44 procent. Av de svarande anger 82 att de representerar scenkonst, 94 museer och 3 både scenkonst och museer. 13 har valt att inte ange vad de representerar men har ändå givit en del svar om läget. De svarande bedriver verksamheter i hela Sverige.

- 7 representerar en statlig myndighet
- 3 representerar ett statligt bolag
- 44 representerar regional eller kommunal förvaltning
- 20 är regionala eller kommunala bolag
- 37 är stiftelser
- 45 är ideella föreningar
- 10 är privata aktörer.

Skillnader mellan branscherna

När svaren bryts ut branschvis ser man vissa skillnader överlag. Till exempel är det 7 av 10 scenkonstaktörer som anser att det ekonomiska läget blivit sämre jämfört med fjolåret (jämfört med 6 av 10 för alla svarande). Vi kan också notera att färre scenaktörer tycker huvudmannens förståelse för verksamheten är god och att färre anser att dialogen med politiken är god. Däremot framstår problem med armlängds avstånd som mindre för scenaktörerna jämfört med för museerna.

Om Svensk Scenkonst

Svensk Scenkonst är den heltäckande bransch- och arbetsgivarorganisationen för professionell scenkonst och har ca 250 medlemmar. Vi verkar för att medlemmarna ska ha optimala förutsättningar att producera och sprida scenkonst av högsta kvalitet i hela landet och samtidigt vara ansvarstagande arbetsgivare. Med gedigen kunskap om branschen företräder vi medlemmarna och erbjuder stöd och service som utgår från deras behov.

Kontakt

Mikael Brännvall
VD Svensk Scenkonst
Mobil 070 420 27 77
E-post mikael.brannvall@svenskscenkonst.se

Om Riksförbundet Sveriges Museer

Sveriges Museer tar tillvara och driver den svenska museibranschens gemensamma intressen och levererar medlemsnytta i form av expertstöd, nätverk, kompetenscentra och kommunikation. Vi företräder mer än 200 medlemsinstitutioner från hela landet som driver cirka 280 museer. De tar emot mer än 80 procent av museibesöken och äger 80 procent av samlingarna i det professionella Museisverige. Tillsammans med Svenska ICOM (International Council of Museums) ligger Sveriges Museer bakom utmärkelsen Årets Museum.

Kontakt

Gunnar Ardelius
Generalsekreterare Sveriges Museer
Mobilnummer 073 945 01 15
E-post: gunnar.ardelius@sverigemuseer.se

